

INSTYTUT WYMIARU SPRAWIEDLIWOŚCI

dr Grażyna Laszuk

Skuteczność egzekucji komorniczych

Warszawa 2007

Spis treści

I.	Wstęp	1
II.	Status prawny zawodu komornika	4
III.	Analiza statystyczna	9
IV.	Charakterystyka naruszeń dokonanych w ramach prowadzonych postępowań egzekucyjnych.....	25
V.	Propozycje zmian legislacyjnych	31

I. Wstęp

Działalność komorników z racji funkcji jaką powierzył im ustawodawca - stanowi jeśli jest skuteczna - dopełnienie (zamknięcie) całego ciągu działań jakie są podejmowane w celu umożliwienia skutecznego funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości. Bezcelowe bowiem byłoby uzyskanie prawomocnych wyroków np. w sprawach cywilnych, jeśli nie można by później skutecznie wyegzekwować zasądzonych roszczeń.

Mówiąc o skuteczności, należy mieć na uwadze także przestrzeganie procedur egzekucyjnych. Nader istotne uchybienia nie tylko bowiem w sposób rażąco obrażają przepisy, ale powodują wydłużenie samej egzekucji (procedury zażaleniowej, bezskuteczność pewnych czynności itp.) a przede wszystkim ze względu na ich rodzaj - naruszają powagę i godność sądowych organów egzekucyjnych a tym samym godzą w zasadę praworządności.

Ostatnie reformy prawa cywilnego zmierzają nie tylko do zmiany samej instytucji komornika, modelu jego działania, ale przede wszystkim zmierzają do usprawnienia samego procesu egzekucji. Wprawdzie nie wszystkie nowe rozwiązania są do końca trafne (jak np. przyspieszona egzekucja z nieruchomości), ale nie zmienia to ogólnego poglądu, że większość wprowadzanych zmian została zaakceptowana przez społeczeństwo i sprawdziła się w praktyce.

Co do tego, że komornicy są potrzebni w społeczeństwie, nikt nie ma wątpliwości. Każdy, kto choć raz próbował wyegzekwować swoje roszczenia, zasądzone wyrokiem sądowym od swego niesolidnego dłużnika ma świadomość, że gdyby nie komornik, w wielu przypadkach pozostałby tylko na etapie uzyskania wyroku wraz z klauzulą wykonalności. Nie podważy konieczności istnienia tego zawodu nawet fakt, ujawnionych niedociągnięć związanych z przewlekłością postępowań egzekucyjnych naruszaniem norm etycznych, czy też określonych prawem procedur.

Sprawne funkcjonowanie tej instytucji jest więc jednym z niezbędnych elementów zapewniających sprawne i skuteczne egzekwowanie prawa.

Aby jednak instytucja ta spełniała nałożone na nią zadania, od dawna postrzegano konieczność dokonania szeregu zmian, które umożliwią jej usprawnienie m.in. po przez dostosowanie jej do zachodzących w kraju zmian społecznych, gospodarczych.

Konieczność dokonania zmian dostrzegało również samo środowisko komorników, które podjęło aktywne działania mające na celu przede wszystkim podniesienie etosu tego zawodu m.in. po przez zwiększenie:

- wymagań odnośnie osób, które wykonują ten zawód;
- zwiększenie nadzoru sprawowanego przez samo środowisko komorników.

Wszystkie te starania znalazły po raz pierwszy, chociaż w nie pełnym wymiarze odzwierciedlenie w ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (Dz.U. 1997 r., Nr 133, poz. 882). Ustawa ta wprowadziła szereg zmian, które miały doprowadzić do usprawnienia funkcjonowania tej instytucji poprzez m.in. obniżenie kosztów, zwiększenie samodzielności komorników, podniesienie rangi zawodu komornika.

Do dnia wejścia w życie ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji, komornik sądowy, pod rządami starych przepisów, był pracownikiem sądowym, z tą jednak różnicą, że sam zatrudniał personel w swojej kancelarii. Miały więc do niego zastosowanie przepisy kodeksu pracy. Skutkowało to dość istotne ograniczenia w odpowiedzialności komorników w przypadku, gdy przy wykonywaniu nałożonych na nich obowiązków, dopuścił się naruszeń obowiązujących przepisów prawa i norm etycznych.

Wprowadzenie zmiany, zarówno środowiska naukowego jak i praktyków, a także samych komorników, akceptowały co do idei, ale bardzo szybko uświadomiono sobie, że wprowadzone regulacje są niespójne, zawierają szereg luk szczególnie w odniesieniu do zagadnień ustrojowo-organizacyjnych statusu komornika. Poza tym szereg zapisów ustawy budziło trudności interpretacyjne.

W tej sytuacji pojawiła się pilna potrzeba dokonania nowelizacji w/w ustawy.

W niemałym stopniu przyczynił się do tego m.in. fakt, że w środkach masowego przekazu, ukazało się szereg publikacji opisujących jaskrawe nadużycia popełnione

przez niektórych spośród komorników. Krytyka była tym ostrzejsza, że obok nagannego zachowania coraz częściej słyszało się głosy krytyki dotyczące zasad wynagradzania komorników, umożliwiające uzyskiwanie znacznych i to nawet bardzo dochodów, rażąco nieadekwatnych do poniesionego nakładu pracy.

Jednocześnie samo środowisko komorników zaczęło dążyć do podniesienia rangi wykonywanego przez siebie zawodu. W konsekwencji zaostrzono wymogi w odniesieniu do osób, które pragną wykonywać tę odpowiedzialną a przy tym często nieprzyjaźnie postrzeganą przez społeczeństwo profesję.

Efektem tych poglądów była kolejna nowelizacja w/w ustawy (ustawa z dnia 18 września 2001 r. o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji oraz o zmianie niektórych innych ustaw - Dz.U. Nr 130, poz. 1452).

Nowelizacja definitywnie pozbawiła komornika statusu pracownika. Obecnie będąc funkcjonariuszem publicznym, który działa przy sądzie rejonowym, jednocześnie prowadzi on działalność na własny rachunek. Tym samym profesja komornika bardzo została zbliżona do statusu wolnego zawodu.

II. Status prawny zawodu komornika

Nowe zasady funkcjonowania komorników jak to już wcześniej powiedziano zostały uregulowane w ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (Dz.U. 1997 r., Nr 133, poz. 882 z późn. zm.). Natomiast czynności związane bezpośrednio z procedurą egzekucyjną określone są przede wszystkim przepisami ustawy z dnia 17 listopada 1964r. kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. 1964, Nr 43, poz. 296 z późn. zm.).

Wykonując swój zawód komornicy winni postępować zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa, złożonym ślubowaniem oraz zasadami etyki zawodowej.

Ponadto w artykule 1 cytowanej ustawy w sposób jednoznaczny stwierdza się, że komornik sądowy jest funkcjonariuszem publicznym, który działa przy sądzie rejonowym. Wypełniając swoje obowiązki podlega on tylko ustawom oraz orzeczeniom sądu.

Z uwagi na okoliczność, że jak to już wcześniej powiedziano komornik pełni swą funkcję przy sądzie rejonowym, nadzór nad formalną poprawnością jego działalności sprawuje prezes sądu rejonowego. Nadzór zwierzchni nad działalnością komorników i samorządu komorniczego sprawuje Minister Sprawiedliwości, poprzez prezesów sądów okręgowych, sędziów wizytatorów, a w zakresie kontroli finansowej - przez upoważnione osoby. Należy mieć na uwadze, że nadzór ten nie może wkraczać w działania podlegające nadzorowi sądu.

Niezależnie od nadzoru sprawowanego przez Ministra Sprawiedliwości i prezesów sądów nadzór nad komornikami sprawuje także Krajowa Rada Komornicza.

O tym jak duże znaczenie do instytucji nadzoru przykładał ustawodawca już w dacie przyjęcia nowych rozwiązań prawnych, świadczy fakt, że regulacje dotyczące nadzoru zostały umieszczone w pierwszych artykułach ustawy (art. 3 i art. 6), a w dalszej jej części został wyodrębniony cały rozdział 9, który traktuje o nadzorze nad komornikami oraz rozdział 10 dotyczący odpowiedzialności cywilnej komorników.

Nadzór ten dotyczyć powinien w szczególności:

- szybkości, sprawności i rzetelności postępowań egzekucyjnych;

- poprawności prowadzenia kancelarii tj. biurowości, rachunkowości, z jednym jednak zastrzeżeniem, nie może on dotyczyć gospodarki środkami przeznaczonymi na utrzymanie kancelarii komorniczej i funkcjonowanie działalności komorniczej;
- kultury pracy, w tym przestrzegania wyznaczonych terminów czynności i przyjmowania interesantów;
- utrzymywania kancelarii komorniczej na poziomie zapewniającym zachowanie „godności urzędu i posiadanych środków”.

Skargi na postępowanie komorników nie mające związku z czynnościami egzekucyjnymi i nie objęte nadzorem prezesa, rozpatrują organy samorządu komorniczego. Należy podkreślić, że w odniesieniu do nadzoru sprawowanego przez prezesa sądu rejonowego, to obecnie polega on wyłącznie na przeprowadzeniu tylko raz w roku kontroli kancelarii komornika. Kontrola sprawowana jest osobiście lub przez wyznaczonego przez prezesa sędziego przy współudziale księgowego.

Ponadto prezes sądu uprawniony jest do sprawowania nadzoru w ramach rozpatrywania skarg i zażaleń nie stanowiących przedmiotu rozpoznania sądu w trybie art. 767 k.p.c.¹

W ramach prowadzonego nadzoru, prezes sądu rejonowego uprawniony jest również do żądania od komornika stosownych wyjaśnień i wydawania zarządzeń, których

---

¹ Art. 767. § 1. Na czynności komornika przysługuje skarga do sądu rejonowego, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej. Dotyczy to także zaniechania przez komornika dokonania czynności. Do rozpoznania skargi na czynności komornika właściwy jest sąd, przy którym działa komornik. Jeżeli do prowadzenia egzekucji został wybrany komornik poza właściwością ogólną, skargę rozpoznaje sąd, który byłby właściwy według ogólnych zasad.

§ 2. Skargę może złożyć strona lub inna osoba, której prawa zostały przez czynności lub zaniechanie komornika naruszone bądź zagrożone.

§ 3. Skarga na czynność komornika powinna czynić zadość wymaganiom pisma procesowego oraz określać zaskarżoną czynność lub czynność, której zaniechano, jak również wniosek o zmianę, uchylenie lub dokonanie czynności wraz z uzasadnieniem.

§ 4. Skargę wnosi się do sądu w terminie tygodniowym od dnia czynności, gdy strona lub osoba, której prawo zostało przez czynność komornika naruszone bądź zagrożone, była przy czynności obecna lub była o jej terminie zawiadomiona, w innych wypadkach - od dnia zawiadomienia o dokonaniu czynności strony lub osoby, której prawo zostało przez czynności komornika naruszone bądź zagrożone, a w braku zawiadomienia - od dnia, w którym czynność powinna być dokonana. Odpis skargi sąd przesyła komornikowi, który w terminie trzech dni na piśmie sporządza uzasadnienie dokonania zaskarżonej czynności lub przyczyn jej zaniechania oraz przekazuje je wraz z aktami sprawy do sądu, do którego skargę wniesiono, chyba że skargę w całości uwzględni, o czym zawiadamia sąd i skarżącego oraz zainteresowanych, których uwzględnienie skargi dotyczy.

nieprzestrzeganie może skutkować podstawę wszczęcia postępowania dyscyplinarnego.

Dodatkową formą kontroli nad osobami sprawującymi funkcję komornika jest wymóg, składania przez nich oświadczeń majątkowych - prezesowi sądu apelacyjnego właściwemu terytorialnie ze względu na siedzibę komornika. Oświadczenie to dotyczy zarówno majątku odrębnego jak i obejmującego małżeńską wspólnotę majątkową. Przedmiotem oświadczenia powinny być dane dotyczące posiadanych środków finansowych, nieruchomości, udziałów (akcji) nabytych w drodze przetargu mienia od Skarbu Państwa lub innej państwowej osoby prawnej, gminy, związku międzygminnego. Oświadczenie badane jest przez kolegium sądu apelacyjnego. Przy czym oświadczenie to powinno być złożone zarówno przed objęciem stanowiska jak i w dniu jego opuszczenia. Natomiast w trakcie pełnienia funkcji, oświadczenie powinno być składane do dnia 31 marca każdego roku. Oświadczenie powinno dotyczyć stanu na dzień 31 grudnia roku poprzedniego. Oświadczenie powinno być przechowywane przez okres 6 lat od daty jego złożenia.

Troska o zwiększenie rangi tego zawodu wyraża się m.in. i w tym, że zwiększono wymagania odnośnie kandydatów na komornika. Aktualnie komornikiem w myśl ustawy może być tylko ten kto - posiada obywatelstwo polskie i korzysta z pełni praw cywilnych i obywatelskich, jest nieskazitelnego charakteru, ukończył wyższe studia prawnicze lub administracyjne, odbył aplikację komorniczą, zdał egzamin komorniczy, ukończył 25 lat. Ponadto musi odbyć dwuletnią aplikację komorniczą, zakończoną egzaminem składanym przed komisją powołaną przez Ministra Sprawiedliwości. W skład komisji wchodzi przedstawiciele Ministra Sprawiedliwości, Krajowej Rady Komorniczej, dwóch sędziów sądu apelacyjnego (okręgowego), komornik delegowany przez Radę Izby Komorniczej. Przywilej zwolnienia od odbywania aplikacji i składania egzaminu mają sędziowie, prokuratorzy, adwokaci, radcowie prawni, notariusze oraz osoby które skończyły aplikację sądową, prokuratorską, adwokacką, radcowską lub notarialną, a także osoby ze stopniem doktora nauk prawnych.

Asesora komorniczego powołuje prezes właściwego sądu apelacyjnego na wniosek komornika, który wyraża zgodę na jego zatrudnienie. Natomiast Komornika powołuje Minister Sprawiedliwości z własnej inicjatywy lub na wniosek zainteresowanego, po

uprzednim zasięgnięciu opinii samorządu komorniczego. Ten ostatni ma obowiązek wydać taką opinię w terminie 21 dni od daty otrzymania wniosku.

Wskazane jest aby do wniosku załączone zostały dokumenty potwierdzające kwalifikacje, a także opinie o kandydacie. Wniosek powinien być złożony do prezesa sądu apelacyjnego bezpośrednio lub za pośrednictwem izby komorniczej, w której okręgu znajduje się rewir komorniczy, o którego objęcie wnioskuje przyszły komornik. Brak opinii ze strony samorządu nie ma wpływu na rozpoznanie wniosku przez Ministra Sprawiedliwości. Prawo do wykonywania czynności komorniczych Komornik nabywa w dniu dokonania zgłoszenia o objęcia lub utworzenia Kancelarii. W sytuacji gdy nie dokona takiego zgłoszenia w okresie miesiąca od daty uzyskania nominacji - traci prawo wykonywania zawodu.

Pewnym *novum*, jakie zostało wprowadzone w/w ustawą, a zarazem działaniem mającym na celu zwiększenie rangi tego zawodu, jest obowiązek ślubowania wobec Ministra Sprawiedliwości lub upoważnionego prezesa sądu apelacyjnego, zgodnie z treścią roty zamieszczonej w ustawie.

Natomiast odwołanie, którego może dokonać tylko Minister Sprawiedliwości, może nastąpić tylko w przypadku ukończenia 65 rok życia, rezygnacji przez komornika z pełnienia swych obowiązków, choroby, uznania za komisję lekarską ds. inwalidztwa i zatrudnienia za trwale niezdolnego do pełnienia obowiązków komornika, pozbawienia prawomocnym wyrokiem sądu praw publicznych lub prawa wykonywania zawodu, ukarania prawomocnym orzeczeniem dyscyplinarnym, karą wydalenia ze służby komorniczej, wskutek zniesienia rewiru. Ponadto, gdy:

- bez uzasadnionej przyczyny odmówił poddania się badaniu lekarskiemu, o którym mowa w poprzedzającym ustępie, pomimo, że były zalecenia w tym kierunku właściwej izby komorniczej,
- rażąco i uporczywie naruszał przepisy prawa, co stwierdza orzeczenie sądowe,
- nie podpisał umowy ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 24 ust. 2 lub utracił polisę z przyczyn przez siebie zawinionych.

Niezwykle istotne jest, że ustawodawca zapewnił ciągłość pokoleniową kadry komorniczej m.in. poprzez nałożenie na każdego komornika obowiązku zatrudnienia w swojej kancelarii w okresie 5 lat, co najmniej jednego aplikanta, chyba, że zwolni go od tego obowiązku prezes sądu apelacyjnego.

III. Analiza statystyczna

Pomimo jednak kolejnych nowelizacji zarówno Kodeksu postępowania cywilnego, jak i ustawy o komornikach sądowych i egzekucji, efektywność systemu egzekucji w Polsce odbiega na niekorzyść od skuteczności systemów, funkcjonujących w większości państw Unii Europejskiej. Tymczasem jak to już wcześniej powiedziano, nieskuteczna egzekucja podważa zaufanie obywateli do porządku prawnego utrudnia obrót gospodarczy.

Z tych względów nawet jeśli nie wszystkie proponowane rozwiązania są doskonałe, to metodą kolejnych działań legislacyjnych zbliżają się one coraz bardziej do modelu, który będzie można uznać za najbardziej odpowiadający oczekiwaniom ustawodawcy jak i praktyki.

Pogląd, czy nowy model jest skuteczny w praktyce, może nam m.in. przybliżyć analiza danych statystycznych udostępnionych przez ministerstwo sprawiedliwości.

Dane dotyczą liczby oraz rodzaju spraw załatwionych przez komorników w latach 1990-2006 i pierwsze półrocze 2007.

Nawet przy pobieżnej analizie daje się zaobserwować wyraźny wzrost liczby spraw jakie wpływają do komorników, ale jednocześnie, co zasługuje na podkreślenie rośnie liczba spraw jakie są załatwione. Tym samym maleje liczba zaległości lub też pozostaje mniejsza liczba spraw nie załatwionych. Zwłaszcza w okresie ostatnich dwóch - trzech lat pojawiły się symptomy świadczące o poprawie stanu egzekucji. Przede wszystkim z roku na rok wrasta skuteczność egzekucji świadczeń pieniężnych.

O ile w roku 2005 zaległości z poprzednich lat wynosiły 1.957.497 to w roku 2006 - 1.962.148. Natomiast nowych spraw wpłynęło w 1.684.331, a w roku 2006 - 1.688.256. Z liczby tej w roku 2005 załatwiono ostatecznie 1.679.468 zgłoszonych roszczeń, a 1.962.063 przeszło na następny okres. Odpowiednio w roku 2006, spraw ostatecznie załatwionych było 1.668.136, a 1.982.268.

Należy pamiętać, że termin „załatwiono ostatecznie” obejmuje zarówno te przypadki, gdy roszczenie zostało wyegzekwowane jak i umorzono postępowanie z powodu braku możliwości wyegzekwowania dochodzonych i zasądzonych kwot.

Bardziej szczegółowe dane dotyczące czynności komorniczych w latach 1990-2006 i pierwsze półrocze 2007 roku przedstawia poniższa tabela nr.1

Tabela 1. Sprawozdanie z czynności komorników w latach 1990-2006 i pierwsze półrocze 2007r.

	Pozostałość z poprzedniego roku	W okresie sprawozdawczym		Pozostało na okres następny	
		Wpłynęło	Załatwiono ostatecznie	Ogółem	W tym spraw, które wpłynęły w okresie sprawozdawczym
Za lata 1990-1998 nie ma statystyki odnośnie eksmisji z lokalu					
Ogółem 1990 rok	481.521	290.783	327.965	444.339	299.172
Ogółem 1991 rok	444.299	441.319	371.723	513.895	308.796
Ogółem 1992 rok	514.557	602.770	475.279	642.048	332.469
Ogółem 1993 rok	640.745	645.419	553.588	732.576	348.212
Ogółem 1994 rok	732.576	668.985	623.153	778.408	360.692
Ogółem 1995 rok	778.448	651.452	629.913	799.987	363.400
Ogółem 1996 rok	800.615	636.217	633.491	803.341	348.457
Ogółem 1997 rok	803.950	685.328	593.993	895.285	371.087
Ogółem 1998 rok	893.460	674.230	590.494	977.196	402.187
Ogółem 1999 rok, w tym:	977.921	831.338	695.557	113.202	458.404
- opróżnienie lokalu	10.233	13.325	11.697	11.861	6.041
Ogółem 2000 rok, w tym:	1.114.317	1.009.315	851.494	1.272.138	545.947
- opróżnienie lokalu	12.075	13.308	13.222	12.161	5.974
- opróżnienie lokalu mieszkalnego bez zabezpieczenia lokalu socjalnego	8.245	9.917	9.257	8.905	4.383
Ogółem 2001 rok, w tym:	1.261.913	1.148.410	970.113	1.440.210	609.079
- opróżnienie lokalu	12.071	9.338	9.325	12.084	4.682
- opróżnienie lokalu mieszkalnego bez zabezpieczenia lokalu socjalnego	8.844	6.650	6.612	8.882	3.362
Ogółem 2002 rok, w tym:	1.427.046	1.196.317	993.349	1.630.014	687.852
- opróżnienie lokalu	11.929	7.631	7.631	11.929	3.970
- opróżnienie lokalu mieszkalnego bez zabezpieczenia lokalu socjalnego	8.732	4.788	4.935	8.585	2.560

Ogółem 2003 rok, w tym:	1.631.320	1.532 541	1.290.266	1.873,635	833.110
- opróżnienie lokalu	12.277	8.244	8.528	11.993	3.890
- opróżnienie lokalu mieszkalnego bez zabezpieczenia lokalu socjalnego	8.563	4.148	4.557	8.154	2.261
Ogółem 2004 rok, w tym:	1.894.494	1.665.709	1.599.294	1.960.909	816.625
- opróżnienie lokalu	11.520	7.181	8.045	10.656	3.754
- opróżnienie lokalu mieszkalnego bez zabezpieczenia lokalu socjalnego	8.042	4.359	5.264	7.137	2.277
Ogółem 2005 rok, w tym:	1.957.497	1.684.331	1.679.469	1.962.063	810.289
- opróżnienie lokalu	10.641	6.390	6.995	10.036	3.731
- opróżnienie lokalu mieszkalnego bez zabezpieczenia lokalu socjalnego	7.080	2.890	3.699	6.271	1.848
Ogółem 2006 rok, w tym:	1.962.148	1.688.256	1.668.136	1.982.268	805.379
- opróżnienie lokalu	10.040	7.295	6.749	10.586	4.049
- opróżnienie lokalu mieszkalnego bez zabezpieczenia lokalu socjalnego	6.241	2.932	2.938	6.235	1.768
Ogółem pierwsze półrocze 2007r. , w tym:	1.989.192	871.502	851.624	2.029.070	561.456
- opróżnienie lokalu	10. 543	3.456	3.375	10.624	2.474
- opróżnienie lokalu mieszkalnego bez zabezpieczenia lokalu socjalnego	6.130	1.139	1.303	5.966	878

Odnosnie danych uzyskanych z Ministerstwa Sprawiedliwosci za okres 2000-2006 i pierwsze polroczne 2007 r. to wprowadzie statystyka Ministerstwa Sprawiedliwosci nie wskazuje wprost liczby przypadkow skarg na dzialalnosc komornikow w związku z naruszeniem art. 767 k.p.c., ale taka statystyka jest prowadzona, przynajmniej od roku 2000. Szczegolowo wplyw skarg w latach 2000-2006 i pierwsze polroczne roku 2007 przedstawia ponizsza tabela.

Tabela 2. Ewidencja spraw cywilnych w zakresie skargi na czynnosci komornika w sádach powszechnych w Polsce

Lata	Pozostalosc z roku poprzedniego	Wplynelo	Zalatwiono	Pozostalolo na okres nastepny
2000	3.545	27.965	24.571	6.939
2001	6.907	34.251	31.932	9.226
2002	9.503	45.813	42.833	12.483
2003	12.337	55.214	51.749	15.802
2004	15.870	59.157	59.424	15.603
2005	15.663	73.639	76.311	12.991
2006	13.002	63.322	65.037	11.283
I polroczne 2007	-	25.729	26.948	10.070

Większość z nich została załatwiona, a tylko nieznaczny procent przesuвано do załatwienia na okres następný. Interesujące, że o ile w roku 2005 daje się zaobserwować stały wzrost liczby skarg, to w roku 2006 widać wyraźny spadek.

Na dzień sporządzania niniejszej analizy trudno jednak jednoznacznie stwierdzić, czy jest to stała tendencja, będąca następstwem dokonywanych kolejnych reform dotyczących dzialalności komornikow czy też efekt innych niezamierzonych dzialań.

O tym, czy spadek skarg na czynnosci komornikow, co moze być traktowane jako pośredni dowód poprawy standardow pracy komornikow ma charakter stały, można się będzie przekonać dopiero po podsumowaniu danych statystycznych za rok 2007.

Istotne jest przy tym, że coraz częściej zdarzają się przypadki dzialań komorniczych polegających na umorzeniu postępowania z powodu braku możliwości egzekucyjnych z jednoczesnym wystąpieniem do KRS o wpis niewypłacalnego dłużnika (art. 911³ k.p.c. i art. 9 ust. 2 ustawy z dnia 20.08.1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym).

Te ostatnie działania obok funkcji informacyjnej, stanowią swoisty środek prewencyjny i jednocześnie sprzyjają zapewnieniu pewności obrotu gospodarczego.

O tym, że ta stosunkowo nowa instytucja nabierze ostatecznego charakteru dopiero pod wpływem praktyki świadczy fakt, że dopiero teraz ukazało się orzeczenie SN określające zasady dokonywania takiego wpisu. Sąd Najwyższy stwierdził, że taki wpis może być dokonany dopiero po uprzednim zbadaniu przez sąd czy wniosek jest zasadny i czy dotyczy podmiotu, do akt którego jest składany (uchwała SN z dnia 22 marca 2007 r., III CZP 8/07).

Odnosnie rodzaju spraw, a właściwie działań egzekucyjnych, które są przedmiotem zainteresowania komornika, to można wymienić następujące grupy:

- 1) egzekucja alimentów oraz innych powtarzających się świadczeń,
- 2) zajęcie składników majątku w związku z ustanowionym zabezpieczeniem,
- 3) opróżnienie lokali mieszkalnych,
- 4) egzekucja innych świadczeń niepieniężnych.

Ad. 1) W 2006 r. spraw prowadzonych w celu uzyskania świadczeń alimentacyjnych było 657.939 z tego z poprzednich okresów pozostało 580.534, wpłynęło nowych 77.405. Z liczby tej załatwiono ostatecznie 64.674. Do załatwienia na następny okres pozostało 593.219, z tym, że w liczbie tej jest 59.801, które wpłynęły w tym roku. (Należy pamiętać, że w grupie tej są egzekucje, w których uzyskane kwoty zostały przekazane do ZUS.) Wpłynęło takich spraw 10.778 (pozostałość z poprzedniego okresu - 298.426), z liczby tej załatwiono 23.811, natomiast na następny okres pozostało - 285.393, w tym spraw, które wpłynęły w poprzednim okresie sprawozdawczym - 5.733.

Ad. 2) Niezwykle istotne spośród zakresu działania komorników - jest dokonywanie czynności mających na celu ustanowienie zabezpieczenia na majątku dłużnika. Działania takie bowiem sprzyjają zapewnieniu bezpieczeństwa obrotu gospodarczego skuteczności przyszłych egzekucji obejmujących zasądzone należności. W roku 2006 wpłynęło takich spraw 24.731 z tym, że do liczby tej należy jeszcze dodać 5.017 spraw stanowiących zaległości z lat poprzednich, co razem daje liczbę 29.748. Spośród tych spraw załatwiono 21.951, z czego 11.871 przypada na skuteczne wyegzekwowanie roszczenia. Na następny okres pozostało 7.797 z czego

5.703 to sprawy, które wpłynęły w roku 2006. Należy mieć przy tym na uwadze, że z ogólnej liczby załatwionych spraw tylko, czy aż w 747 przypadkach zostały umorzone z powodu bezskuteczności egzekucji.

Ad. 3) Oddzielną grupę działań egzekucyjnych stanowią egzekucje zmierzające do wyegzekwowania opuszczenia lokalu mieszkalnego. Z uwagi na materię, a szczególnie aspekt społeczny takich egzekucji, jest to bardzo trudna egzekucja, wymagająca nie tylko profesjonalnej wiedzy, ale również „wyczucia sytuacji” dłużnika, zwłaszcza gdy eksmisji z lokalu dokonuje się bez jednoczesnego zapewnienia lokalu socjalnego. Brak tych właściwości może doprowadzić bowiem nie tylko do nadużycia prawa, ale przede wszystkim do wywołania nagannych z punktu widzenia etyki, zasad współżycia społecznego. W ostatnich latach na szczęście coraz rzadziej słyszy się o drastycznych przypadkach prowadzenia egzekucji z lokalu mieszkalnego.

W roku 2007 uwzględniając sprawy z poprzedniego okresu do załatwienia przeszło 10.040 spraw, nowych wpłynęło 7.295, z tego załatwiono 6.749, z tym, że wyegzekwowano skutecznie egzekucje tj. nastąpiło opuszczenie lokalu w 2.147 przypadkach, natomiast w 357 umorzono postępowanie z powodu bezskuteczności egzekucji w odniesieniu do 357 przypadków. Należy przy tym pamiętać, że w liczbie tej mieszczą się przypadki opuszczenia lokali mieszkalnych bez zapewnienia lokalu socjalnego.

W roku 2006 - takich spraw wpłynęło 2.932 co uwzględniając pozostałość z lat ubiegłych - 6.241, daje ogólną liczbę spraw do załatwienia 9.173. Skutecznie załatwiono 2.938 spraw, z czego wyegzekwowano roszczenie - 748 spraw, a w 133 umorzono z powodu bezskuteczności.

Wydają się być interesujące dla czytelnika informacje odnośnie funkcjonowania nowej instytucji jaka została wprowadzona w drodze kolejnej noweli do ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (Dz.U. 1997 r., Nr 133, poz. 882 z późn. zm.) a polegającej na możliwości wyboru komornika, który ma prowadzić egzekucję.

Spraw prowadzonych przez komorników wybranych przez wierzycieli w 2006 roku było ogółem 126.984 (po dodaniu spraw z lat ubiegłych 98.273) daje to ogólną liczbę

spraw egzekucyjnych - 225.257. Stanowi to 7,52% wpływu spraw jaki miał miejsce w 2006 r. Z tego załatwiono ostatecznie 119.532 spraw, w tym wyegzekwowano roszczenie w 41.357 przypadków, a w 43.103 przypadkach umorzono postępowanie z powodu bezskuteczności egzekucji. Na następny okres zostało 105.729 spraw, z liczby tej w roku 2006, wpłynęło 56.907.

Natomiast mając na uwadze rodzaj załatwianych spraw przez komorników z wyboru wierzyciela, to sprawy alimentacyjne stanowią zaledwie 0,88 ogółu spraw, egzekucje których przedmiotem jest zabezpieczenie - 4,05%, eksmisje z lokalu mieszkalnego do lokalu zastępczego - 7,72%; eksmisje z lokalu mieszkalnego bez zapewnienia lokalu socjalnego - 4,5%.

Jednym z podstawowych czynników, umożliwiających dokonanie oceny przydatności instytucji komornika i zarazem skuteczności ich działań jest długość okresu jaki upływa od pierwszego wpływu do ostatecznego zakończenia procedury egzekucyjnej. W roku 2006 w odniesieniu do niektórych rodzajów spraw długość okresu postępowania egzekucyjnego kształtuje się następująco.

Na ogólną liczbę 303.853 spraw, jakie miały być w roku 2007 załatwione:

- 1) 184.015 zostało załatwionych w okresie 6 miesięcy,
- 2) 71.501 - w okresie 1 roku,
- 3) 36.493 - w okresie do 2 lat,
- 4) 10.987 - w okresie od dwóch do 5 lat,
- 5) 857 - egzekucja trwała ponad 5 lat.

Oceniając powyższa statystykę, szczególnie interesująca może być dla porównania statystyka dotycząca egzekucji w sprawach alimentacyjnych.

Z ogólnej liczby spraw tego rodzaju - 64.629, w okresie:

- 1) sześciu miesięcy zostało załatwionych 8.267,
- 2) po upływie 1 roku - 5.217;
- 3) po upływie 2 lat - 6.683;
- 4) po upływie 5 lat - 13.942,
- 5) po upływie 5 lat - 30.520.

Należy przy tym pamiętać, że często są to świadczenia okresowe i ich pełna egzekucja może być zakończona dopiero po upływie określonego okresu np. uzyskania pełnoletności, co tłumaczy w tym przypadku tak długi okres egzekucyjny.

Na ogólną liczbę 1.712.229 przeprowadzonych z urzędu postępowań egzekucyjnych, spraw alimentacyjnych było - 772.682. Natomiast liczba spraw alimentacyjnych, w których prowadzona jest egzekucja w trybie art. 881 § 3 pkt 1 k.p.c. - stanowi 18.198 przypadków.

Odnosnie pozostałych rodzajów egzekucji, to w odniesieniu do:

1. Procedur mających na celu ustanowienie zabezpieczeń, gdzie było - 21.979 takich spraw:

- 1) w okresie sześciu miesięcy zostało załatwionych 18.473;
- 2) do 1 roku - 2.154,
- 3) do 2 lat - 1.003,
- 4) do 5 lat - 330,
- 5) po upływie 5 lat - 19.

2. Eksmisji z lokali mieszkalnych, z jednoczesnym zapewnieniem lokalu zastępczego, to było 6.751 takich spraw. Z liczby tej:

- 1) w okresie sześciu miesięcy zostało załatwionych 2.626;
- 2) do 1 roku - 1.534,
- 3) do 2 lat - 1.317,
- 4) do 5 lat - 888,
- 5) po upływie 5 lat - 386.

Odnosnie prowadzonych egzekucji z lokalu mieszkalnego bez zapewnienia lokalu zastępczego, to na ogólną liczbę 2.903 spraw:

- 1) w okresie 6 miesięcy zostało załatwionych 811,
- 2) do 1 roku - 677,
- 3) do 2 lat - 666,
- 4) do 5 lat - 491,
- 5) ponad 5 lat - 258 spraw.

Natomiast w przypadku egzekucji innych świadczeń niepieniężnych - to na ogólną liczbę 4.631 spraw, ponad połowa tj. 2.957 zostało zakończonych w okresie 6 miesięcy od daty wszczęcia egzekucji, 989 - w terminie do 1 roku, 451 w okresie 2 lat, do 5 lat - 174 sprawy i 60 egzekucji było prowadzonych dłużej niż 5 lat.

Jednocześnie w roku 2007 - dokonano 146.751 zajęć z ruchomości i 43.012 z nieruchomości. Liczba dokonanych w trybie art. 865 k.p.c. sprzedaży ruchomości - 3.077, w trybie licytacji ruchomości - 58.315.

W pozostałych przypadkach - największa liczba spraw załatwiana była w okresie 6 miesięcy od daty wpływu.

Omawiając egzekucje należności powtarzających się, to w 2006 r. wpływ ich sięgał 69.719 przypadków, z poprzedniego okresu zostało 588.386 przypadków. Z liczby tej załatwiono ogółem 64.886 spraw, z tego poprzez ściągnięcie - 11.265, w inny sposób - 53.322. Na następny okres sprawozdawczy pozostało 593.219.

Należy jednak pamiętać, że z liczby tej 59.942 - stanowią sprawy, jakie wpłynęły w danym okresie sprawozdawczym, a 533.277 - to sprawy z poprzednich okresów sprawozdawczych.

Oceniając wartość wyegzekwowanych roszczeń, to z 1.290.844 spraw załatwiono 1.298.006 z czego, gdy wartość roszczenia była:

- 1) poniżej 1.000,00 zł - 530.493,
- 2) powyżej 3 tys. - 408.148.

Z ogólnej liczby spraw jaka pozostała na następny okres tj. 1.265.982 przypadków, 396.409 - to sprawy, w których wartość roszczenia była poniżej 1.000,00 zł, a 505.864 przypadków - to sprawy o należności powyżej 3.000 tys. zł.

Szczegółowo liczbę spraw sądowych dotyczących działalności komorników w latach 1990-2006 i pierwsze półrocze roku 2007 przedstawiają poniższe tabele.

Tabela 3. Liczba spraw sądowych dotyczących działalności komorników w 1990 r.

	Pozostałość z poprzedniego roku	Wpłynęło	Załatwiono	W tym merytorycznie			Pozostało na okres następny
				Uwzględniono w całości lub części	Zawarto ugodę	Oddalono	
W przedmiocie nadzoru sądu z urzędu nad komornikiem art. 759 § 2 k.p.c.	83	66	81	x	x	x	68
W przedmiocie egzekucji sądowej art. 1050-1051 k.p.c.	281	807	798	x	x	x	291

Tabela 3a. Liczba spraw sądowych dotyczących działalności komorników w 1991 r.

	Pozostałość z poprzedniego roku	Wpłynęło	Załatwiono	W tym merytorycznie			Pozostało na okres następny
				Uwzględniono w całości lub części	Zawarto ugodę	Oddalono	
W przedmiocie nadzoru sądu z urzędu nad komornikiem art. 759 § 2 k.p.c.	68	430	277	x	x	x	221
W przedmiocie egzekucji sądowej art. 1050-1051 k.p.c.	291	864	873	x	x	x	282

Tabela 3b. Liczba spraw sądowych dotyczących działalności komorników w 1992 r.

	Pozostałość z poprzedniego roku	Wpłynęło	Załatwiono	W tym merytorycznie			Pozostało na okres następny
				Uwzględniono w całości lub części	Zawarto ugodę	Oddalono	
W przedmiocie nadzoru sądu z urzędu nad komornikiem art. 759 § 2 k.p.c.	221	1.040	570	x	x	x	691
W przedmiocie egzekucji sądowej art. 1050-1051 k.p.c.	282	997	841	x	x	x	438

Tabela 3c. Liczba spraw sądowych dotyczących działalności komorników w 1993 r.

	Pozostałość z poprzedniego roku	Wpłynęło	Załatwiono	W tym merytorycznie			Pozostało na okres następny
				Uwzględniono w całości lub części	Zawarto ugodę	Oddalono	
W przedmiocie nadzoru sądu z urzędu nad komornikiem art. 759 § 2 k.p.c.	692	2.234	1.172	x	x	x	1.754
W przedmiocie egzekucji sądowej art. 1050-1051 k.p.c.	438	1.315	974	x	x	x	779

Tabela 3d. Liczba spraw sądowych dotyczących działalności komorników w 1994 r.

	Pozostałość z poprzedniego roku	Wpłynęło	Załatwiono	W tym merytorycznie			Pozostało na okres następny
				Uwzględniono w całości lub części	Zawarto ugodę	Oddalono	
W przedmiocie nadzoru sądu z urzędu nad komornikiem art. 759 § 2 k.p.c.	1.641	2.619	2.098	x	x	x	2.162
W przedmiocie egzekucji sądowej art. 1050-1051 k.p.c.	772	1.590	1.060	x	x	x	1.302

Tabela 3e. Liczba spraw sądowych dotyczących działalności komorników w 1995 r.

	Pozostałość z poprzedniego roku	Wpłynęło	Załatwiono	W tym merytorycznie			Pozostało na okres następny
				Uwzględniono w całości lub części	Zawarto ugodę	Oddalono	
W przedmiocie nadzoru sądu z urzędu nad komornikiem art. 759 § 2 k.p.c.	2.094	1.614	1.617	x	x	x	2.091
W przedmiocie egzekucji sądowej art. 1050-1051 k.p.c.	1.302	1.198	1.023	x	x	x	1.477

Tabela 3f. Liczba spraw sądowych dotyczących działalności komorników w 1996 r.

	Pozostałość z poprzedniego roku	Wpłynęło	Załatwiono	W tym merytorycznie			Pozostało na okres następny
				Uwzględniono w całości lub części	Zawarto ugodę	Oddalono	
W przedmiocie nadzoru sądu z urzędu nad komornikiem art. 759 § 2 k.p.c.	2.091	1.928	1.602	x	x	x	2.417
W przedmiocie egzekucji sądowej art. 1050-1051 k.p.c.	1.593	1.358	1.584	x	x	x	1.367

Tabela 3g. Liczba spraw sądowych dotyczących działalności komorników w 1997 r.

	Pozostałość z poprzedniego roku	Wpłynęło	Załatwiono	W tym merytorycznie			Pozostało na okres następny
				Uwzględniono w całości lub części	Zawarto ugodę	Oddalono	
W przedmiocie nadzoru sądu z urzędu nad komornikiem art. 759 § 2 k.p.c.	2.417	1.471	1.504	x	x	x	2.384
W przedmiocie egzekucji sądowej art. 1050-1051 k.p.c.	1.271	1.476	1.441	x	x	x	1.306

Tabela 3h. Liczba spraw sądowych dotyczących działalności komorników w 1998 r.

	Pozostałość z poprzedniego roku	Wpłynęło	Załatwiono	W tym merytorycznie			Pozostało na okres następny
				Uwzględniono w całości lub części	Zawarto ugodę	Oddalono	
W przedmiocie nadzoru sądu z urzędu nad komornikiem art. 759 § 2 k.p.c.	2.384	2.261	1.964	x	x	x	2.681
W przedmiocie egzekucji sądowej art. 1050-1051 k.p.c.	13.036	1.935	1.764	x	x	x	1.477

Tabela 3i. Liczba spraw sądowych dotyczących działalności komorników w 1999 r.

	Pozostałość z poprzedniego roku	Wpłynęło	Załatwiono	W tym merytorycznie			Pozostało na okres następny
				Uwzględniono w całości lub części	Zawarto ugodę	Oddalono	
W przedmiocie nadzoru sądu z urzędu nad komornikiem art. 759 § 2 k.p.c.	2.821	2.522	2.050	x	x	x	3.293
W przedmiocie egzekucji sądowej art. 1050-1051 k.p.c.	1.546	3.353	2.628	x	x	x	2.271

Tabela 3j. Liczba spraw sądowych dotyczących działalności komorników w 2000 r.

	Pozostałość z poprzedniego roku	Wpłynęło	Załatwiono	W tym merytorycznie			Pozostało na okres następny
				Uwzględniono w całości lub części	Zawarto ugodę	Oddalono	
W przedmiocie nadzoru sądu z urzędu nad komornikiem art. 759 § 2 k.p.c.	3.244	3.224	2.681	x	x	x	3.987
W przedmiocie egzekucji sądowej art. 1050-1051 k.p.c.	1.544	2.090	2.013	x	x	x	1.921

Tabela 3k. Liczba spraw sądowych dotyczących działalności komorników w 2001 r.

	Pozostałość z poprzedniego roku	Wpłynęło	Załatwiono	W tym merytorycznie			Pozostało na okres następny
				Uwzględniono w całości lub części	Zawarto ugodę	Oddalono	
W przedmiocie nadzoru sądu z urzędu nad komornikiem art. 759 § 2 k.p.c.	4.272	6.014	4.658	x	x	x	5.628
W przedmiocie egzekucji sądowej art. 1050-1051 k.p.c.	1.550	2.094	1.957	x	x	x	1.687

Tabela 3l. Liczba spraw sądowych dotyczących działalności komorników w 2002 r.

	Pozostałość z poprzedniego roku	Wpłynęło	Załatwiono	W tym merytorycznie			Pozostało na okres następny
				Uwzględniono w całości lub części	Zawarto ugodę	Oddalono	
W przedmiocie nadzoru sądu z urzędu nad komornikiem art. 759 § 2 k.p.c.	5.632	6.785	4.758	x	x	x	7.659
W przedmiocie egzekucji sądowej art. 1050-1051 k.p.c.	1.697	2.569	2.427	x	x	x	1.839

Tabela 3ł. Liczba spraw sądowych dotyczących działalności komorników w 2003 r.

	Pozostałość z poprzedniego roku	Wpłynęło	Załatwiono	W tym merytorycznie			Pozostało na okres następny
				Uwzględniono w całości lub części	Zawarto ugodę	Oddalono	
W przedmiocie nadzoru sądu z urzędu nad komornikiem art. 759 § 2 k.p.c.	7.643	8.851	6.649	x	x	x	9.845
W przedmiocie egzekucji sądowej art. 1050-1051 k.p.c.	1.834	2.399	2.205	x	x	x	2.028

Tabela 3m. Liczba spraw sądowych dotyczących działalności komorników w 2004 r.

	Pozostałość z poprzedniego roku	Wpłynęło	Załatwiono	W tym merytorycznie			Pozostało na okres następny
				Uwzględniono w całości lub części	Zawarto ugodę	Oddalono	
W przedmiocie nadzoru sądu z urzędu nad komornikiem art. 759 § 2 k.p.c.	10.088	10.503	9.432	210	x	x	11.159
W przedmiocie egzekucji sądowej art. 1050-1051 k.p.c.	1.979	3.004	2.807	223	6	2	2.176

Tabela 3n. Liczba spraw sądowych dotyczących działalności komorników w 2005 r.

	Pozostałość z poprzedniego roku	Wpłynęło	Załatwiono	W tym merytorycznie			Pozostało na okres następny
				Uwzględniono w całości lub części	Zawarto ugodę	Oddalono	
W przedmiocie nadzoru sądu z urzędu nad komornikiem art. 759 § 2 k.p.c.	9.264	4.930	7.237	2.240	1	128	6.957
W przedmiocie egzekucji sądowej art. 1050-1051 k.p.c.	1.580	1.586	1.922	764	6	105	1.244

Tabela 3o. Liczba spraw sądowych dotyczących działalności komorników w 2006 r.

	Pozostałość z poprzedniego roku	Wpłynęło	Załatwiono	W tym merytorycznie			Pozostało na okres następny
				Uwzględniono w całości lub części	Zawarto ugodę	Oddalono	
W przedmiocie nadzoru sądu z urzędu nad komornikiem art. 759 § 2 k.p.c.	6.361	2.646	5.108	1.522	11	174	3.899
W przedmiocie egzekucji sądowej art. 1050-1051 k.p.c.	1.243	1.536	1.799	746	6	112	980

IV. Charakterystyka naruszeń dokonanych w ramach prowadzonych postępowań egzekucyjnych

Analizując statystykę z okresu 1998-2007 można zauważyć wyraźną zmianę rodzaju spraw, odnośnie których skuteczność egzekucji zwiększa się, utrzymuje na stałym poziomie lub ulega obniżeniu.

Skuteczna i dobra egzekucja - powinna być to taka egzekucja, która została przeprowadzona, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa, normami korporacyjnymi. Szczególnie istotne jest przy tym przestrzeganie procedur przewidzianych przepisami kodeksu postępowania cywilnego w części dotyczącej egzekucji.

Mówiąc o skuteczności należy mieć także na uwadze nie tylko kulturę prawną, ale także kulturę pracy. Niedopuszczalne są bowiem sytuacje, gdzie komornik przeprowadzając egzekucję niszczy np. mienie dłużnika. Również nawet jeśli komornik działała na podstawie „domniemania” to mając wiedzę, że na zajmowanych rzeczach jest ustanowione zabezpieczenie na rzecz innego podmiotu, musi mieć świadomość, że taka egzekucja skutkować będzie m.in. powództwem przeciwegzekucyjnym, a tym samym przedłużeniem całego postępowania egzekucyjnego.

Wydaje się, że słuszne jest przyjęcie tezy, że niektórzy komornicy w sposób bardzo dowolny interpretują obowiązujące ich przepisy prawa. Jednocześnie można uznać, że stosowane wobec nich środki są mało skuteczne, skoro ponownie mimo nawet uprzednio już wymierzonych im kar dyscyplinarnych, dopuszczają się i to często tych samych naruszeń prawa.

Taki stan rzeczy jest niedopuszczalny - prowadzi bowiem nie tylko do tolerowania notorycznego naruszenia przepisów prawa, ale także do podważania autorytetu sądu i jego prawomocnych orzeczeń oraz samego komornika.

Istotne jest aby egzekucja była przeprowadzona skutecznie, szybko z zachowaniem obowiązujących przepisów prawa. Niestety okazuje się, że w naszym społeczeństwie

można spotkać się z interpretacją, że jeśli jest to na moją rzecz prowadzona egzekucja, to komornik jeśli nawet naruszy przepisy prawa, ale jednocześnie wyegzekwuje należne mi świadczenie to jest to egzekucja poprawna, skuteczna. Ale czy na pewno? Czy w tym przypadku możemy mówić o skutecznej egzekucji, czy też o zwyczajnym naruszeniu prawa i to nie tylko naruszeniem konkretnych przepisów o egzekucji, ale powszechnie obowiązujących zasad np. zasady współżycia społecznego o której mowa w art. 5 kodeksu cywilnego.

Na ocenę skuteczności poszczególnych rodzajów egzekucji ma także niewątpliwie wpływ - obszar, na jakim są one prowadzone. Egzekucja roszczeń majątkowych np. na obszarach wiejskich, gdzie dłużnicy mają niewielkie niskodochodowe, bardzo źle wyposażone gospodarstwa rolne, ubogie nie tylko w inwentarz, ale także i sprzęt, nie posiadają żadnych dodatkowych źródeł dochodu - nie dają dobrych rokowań. Z tych względów dopóki nie nastąpi znaczny wzrost gospodarczy, a tym samym zwiększenie poziomu życia obywateli, trudno będzie mówić o pełnej skuteczności egzekucji.

Jednym z częściej spotykanych naruszeń ze strony komorników - jest przewlekłość. Istotne jest, że ta przewlekłość ma dwojakie przyczyny.

W pierwszym przypadku komornicy mają zbyt wiele spraw w swych rewirach i nie są w stanie prowadzić wszystkich egzekucji, jakie są do nich zgłaszane. W drugim, przewlekłość predestynowana jest rodzajem spraw.

Komornicy często „uciekają” od prowadzenia tych egzekucji, które wymagają większego nakładu pracy, a przy tym nie zawsze rokują pozytywny wynik. Ma to miejsce np. w odniesieniu do egzekucji z nieruchomości. Konieczność dokonania wyceny, określonej liczby licytacji, brak nabywców na nieruchomości położone w niezbyt atrakcyjnych miejscach i w dodatku za znaczną cenę - skutkuje, że często działania te kończą się całkowitym fiaskiem i w dodatku zostają poniesione dodatkowe, często znaczne koszty.

Na marginesie warto dodać, że komornik odpowiada dyscyplinarnie za przekroczenie trzydniowego terminu w jakim jest zobowiązany podjąć czynności egzekucyjne od daty otrzymania wniosku o wszczęcie egzekucji.

Jak stwierdził jeden z wizytatorów, w protokole z wizytacji: „podstawowym mankamentem pracy komornika jest zdaniem kontrolującego fakt bezczynności. Komornik po wpłaceniu zaliczki przez wierzyciela ogranicza się w swych czynnościach i obowiązkach jedynie do wysłania zawiadomienia o wszczęciu egzekucji i wezwania do dobrowolnego spełnienia, przy czym nie podejmuje w sprawie żadnych czynności (cytat z protokołu z kontroli z działalności Komornika Rewiru III przy Sądzie Rejonowym w Siedlcach za rok 1999 - sygn. akt D 21/99).

Właśnie rażąca przewlekłość czy brak działania ze strony komorników jest zresztą jedną z najczęstszych przyczyn postępowań dyscyplinarnych wszczynanych wobec komorników, a nawet ich odwołania ze stanowiska komornika sądowego. Przykładem może być tu sprawa dyscyplinarna prowadzona wobec Komornika, wobec którego - w trakcie prowadzonej wizytacji postawiono zarzut, że obwiniony komornik „w 33 sprawach dopuścił się rażącej przewlekłości postępowania m.in. wskutek niepodejmowania czynności”(D 20/03).

Z drugiej jednak strony, często przewlekłość działań komornika nie jest efektem jego nieudolności czy złej woli, ale czynników na które nie ma wpływu np. braku współpracy z wierzycielem i to nie z przyczyn leżących po stronie komornika. Dotyczy to np. tych przypadków, gdy wymagana jest zgoda wierzyciela na sprzedaż nieruchomości. Niejednokrotnie w praktyce okazuje się, że to właśnie wierzyciel nie jest w stanie podjąć decyzji o sprzedaży, albo udziela zgody ze znacznym opóźnieniem.

Szczególnie wiele emocji wywołują egzekucje polegające na eksmisji z lokalu mieszkalnego. Z jednej strony mamy często właścicieli budynków, rozgoryczonych, że nie mogą wyegzekwować środków na utrzymanie substancji budynku, z drugiej lokatorów, którzy często z przyczyn od siebie niezależnych tak bardzo zubożeli, że nie są w stanie dokonywać stosownych świadczeń na rzecz wierzycieli tj. właścicieli lokali. Oczywiście jeśli eksmisja dotyczy ludzi z tzw. marginesu budzi ona mniej emocji. Zupełnie inaczej jest jednak, gdy eksmitowani to np. ludzie starsi, rodziny wielodzietne. W tych przypadkach skuteczność za wszelką cenę, kosztem braku szacunku do obowiązujących przepisów, wywołuje tylko niepotrzebne emocje, wyrządza wiele krzywdy, a niejednokrotnie czyni działania egzekucyjne wręcz bezskutecznymi, czyli tak naprawdę wydłuża egzekucję i przysparza wszystkim jej

uczestnikom dodatkowych kosztów i to nie tylko finansowych, ale także społecznych. Naruszenia komornicze w tym przypadku dotyczą sytuacji, gdy mimo, że wyrok uzależniał przeprowadzenie eksmisji od udostępnienia dłużnikowi lokalu zastępczego (art. 231 § 1 k.k.), komornik wszczyna egzekucję zanim jeszcze taki lokal został udostępniony.

Należy przy tym mieć na uwadze, że przy tego rodzaju egzekucji spotyka się jeszcze innego rodzaju zaniedbania polegające np. na braku należytego nadzoru ze strony komornika nad prowadzoną egzekucją, co skutkuje np. zaginięciem lub zniszczeniem zajmowanego mienia. Najczęściej spotykane naruszenia związane z eksmisją z lokali, które mają istotny wpływ na wydłużenie czasu jej trwania, a tym samym i skuteczność egzekucji to:

- 1) eksmisja „na bruk” - mimo, że w wyroku sądowym wyraźnie stwierdzono, że eksmisja powinna nastąpić do lokalu zastępczego,
- 2) przeprowadzanie eksmisji pod nieobecność osób, wobec których ją orzeczono,
- 3) prowadzenie eksmisji bez podjęcia należytych środków mających na celu uniknięcie zniszczenia mienia z eksmitowanego lokalu, zwłaszcza gdy egzekucja prowadzona jest pod nieobecność osoby eksmitowanej,
- 4) korzystanie przy usuwaniu sprzętu z lokalu z pomocy osób trzecich, a nie np. pracowników spółdzielni mieszkaniowej, co niepotrzebnie zwiększa koszty egzekucji,
- 5) zlecenie wykonywania czynności egzekucyjnych (opróżnienie lokalu) osobom nieuprawnionym - np. aplikantowi komorniczemu.

Odrębny problem związany z egzekucją z nieruchomości, wywołany naruszeniem przepisów proceduralnych to te przypadki, gdy licytacja nie dochodzi do skutku, i komornik wyznacza bez zgody wierzyciela drugi termin. Opisane działanie, nie tylko nie przyspiesza egzekucji, ale stanowi naruszenie art. 875 k.p.c. Również często daje się zaobserwować brak współpracy z sądami przy sporządzaniu planu podziału wyegzekwowanej w trakcie egzekucji kwoty.

Mówiąc o nieskuteczności i o czynnikach ją powodujących należy wspomnieć o przypadkach niewłaściwych czy wręcz niekompetentnych zachowań komorników,

polegających na prowadzeniu egzekucji bez tytułu wykonawczego kiedy zostają naruszone przepisy art. 776 k.p.k.. Za przykład może tu posłużyć sprawa objęta postępowaniem dyscyplinarnym pod sygn. D 12/02, w której „Sąd Rejonowy uchylił nadany wyrokowi zaocznemu rygor natychmiastowej wykonalności i mimo wniosku dłużnika o wstrzymanie egzekucji, komornik nie odwołał zajęcia wynagrodzenia za pracę dłużnika (Km 178/01). Wniosek został rozpoznany dopiero w dniu 27.08.2001 r. i to na wyraźne polecenie Prezesa Sądu Okręgowego w Radomiu, skutkujące zawieszeniem postępowania egzekucyjnego.

Zdarzają się też niestety, zbyt często sytuacje, gdy egzekucja zostanie nawet przeprowadzona sprawnie i zgodnie z obowiązującymi przepisami ale dochodzi do nadużyć w postaci przetrzymywania wyegzekwowanych od dłużnika kwot. Mimo jednoznacznego obowiązku komornika, wynikającego z art. 22 ustawy z 29.08.1997 r. Wprawdzie wierzycielowi w przypadku przetrzymywania przez komornika przez okres ponad dwóch tygodni od daty wyegzekwowania środków - przysługuje rygor zapłacenia uprawnionemu (wierzycielowi) odsetek za zwłokę, ale czy dla wierzyciela który i tak już długo czekał na należne mu świadczenie, perspektywa odsetek jest wystarczającą rekompensatą.

Kolejny przyczynek do działań, które w istocie prowadzą do naruszenia dyscypliny egzekucyjnej to wszczynanie egzekucji na podstawie art. 8 ust. 4 ustawy z dnia 29.08.1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (Dz.U. Nr 133, poz. 882) tj. poza własnym rewirem komorniczym, przy czym jednocześnie nie jest zachowany obowiązek zawiadomienia komornika właściwego rzeczowo i terytorialnie o wszczęciu i zakończeniu takiej egzekucji (art. 71 pkt 2 ustawy). Skutkuje to często zderzeniem kilku egzekucji, niepotrzebną wędrówką akt po kraju, zwłaszcza, gdy dochodzi jednocześnie do skarg na czynności komornika. W rezultacie w miejsce przyspieszenia, jest znaczna dezorganizacja i przewlekłość egzekucji.

O nagminności tego rodzaju czynów i o tym jak istotny jest to problem nawet dla samego środowiska komorniczego, świadczy fakt, że Walne Zgromadzenie Izby Komorników w Gdańsku podjęło w tej sprawie w dniu 28.03.2003 r. uchwałę nr 4 - w której - zalecono zgłaszanie wniosków o ukaranie w przypadku dopuszczenia się naruszeń z art. 8 ustawy.

Z tym, że jak wynika z analizy postępowań dyscyplinarnych, działania te były mało skuteczne, gdyż niektórzy spośród komorników, mimo wielokrotnie wszczętych wobec nich, z tego tytułu postępowań dyscyplinarnych, ponownie dopuszczali się tego rodzaju naruszeń.

Ciekawe, że komornicy, którzy dopuszczają się takich naruszeń, mają jak wynika z akt sprawy bardzo duże zaległości we własnym rewirze, niejednokrotnie egzekucje prowadzone są, czy też raczej są właśnie nie prowadzone przez wiele miesięcy, a nawet lat. Jak okazuje się chęć „przechwycenia” „intratnych” egzekucji jest silniejsza od poprawnego zachowania wobec kolegów i interesantów.

Kolejną bardzo zresztą istotną przyczyną, mającą negatywny wpływ na skuteczność egzekucji sądowej, to niedoskonałość posiadanych przez komorników instrumentów prawnych, które umożliwiłyby szybką i skuteczną egzekucję, dotyczy to m.in. przepisów proceduralnych, Należy brać pod uwagę, że przepisy określające procedurę egzekucyjną tworzone były w okresie kiedy komornik był pracownikiem sądu. Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego ukształtowała model egzekucji sądowej, oparty na zasadzie powierzenia wykonywania czynności egzekucyjnych komornikom sądowym, podanych kontroli judykacyjnej sądów rejonowych, przy których działali. Efektem tego jest duży formalizm, skutkujący w wielu przypadkach przewlekłość postępowania. Oczywiście jest, że skuteczna egzekucja to przede wszystkim szybka egzekucja, a więc taka procedura, która pozwoli organom egzekucyjnym na jak najszybsze w danych warunkach dokonywanie skutecznych czynności egzekucyjnych, chociaż należałoby dodać szybka i zgodna z procedurami. W przeciwnym wypadku, będziemy mieli do czynienia z szybkimi „nadużyciami prawa” w imię interesu tylko jednej ze stron.

V. Propozycje zmian legislacyjnych

Dotychczas już bardzo dużo zrobiono w celu usprawnienia procedur egzekucyjnych między innymi po przez takie działania jak podniesienie rangi zawodu komornika sądowego, zwiększenia jego samodzielności, obniżenie kosztów egzekucyjnych.

Nadal jednak efektywność systemu egzekucji w Polsce w dalszym ciągu budzi wiele zastrzeżeń. Z tych względów wydaje się celowe podejmowanie dalszych działań, które umożliwią sprawniejsze funkcjonowanie procesów egzekucyjnych, a także wyjdą na przeciw oczekiwaniom praktyków.

Zmiany te powinny dotyczyć nie tylko w/w ustawy, ale powinny mieć charakter systemowy i obejmować również regulacje zawarte w innych przepisach a przede wszystkim w Części III ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. 1964, Nr 43, poz. 296 z późn. zm.).

Wydaje się, że przede wszystkim propozycje zmian powinny pójść w kierunku doprecyzowania już istniejących rozwiązań prawnych. Pozwoli to uniknąć wielu, często sprzecznych interpretacji tego samego przepisu, a tym samym podważania stabilności i jednolitości prawa.

Jednym z takich jaskrawych przykładów, jest konieczność określenia skutków zajęcia, w przypadku zawieszenia postępowania egzekucyjnego. W doktrynie prezentowane są przeciwstawne poglądy. Kontrowersje dotyczą przede wszystkim obszaru, w jakim po dokonaniu przez organ egzekucyjny zajęcia składników majątku dłużnika, ma oddziaływać zawieszenie w odniesieniu do tych należności dłużnika, które są wymagalne po dacie zawieszenia, a przysługujących mu z zajętego wynagrodzenia za pracę, z rachunku bankowego.

Problem ten szczególnie jaskrawo ujawnia się, z uwagi na ich społeczny wydzźwięk, w odniesieniu do egzekucji prowadzonych z rachunków Publicznych Zakładów Opieki Zdrowotnej. Wydaje się tu konieczne doprecyzowanie art. 821 k.p.c. tak, aby zagadnienie to nie budziło dalszych wątpliwości w praktyce orzeczniczej sądów powszechnych i nie powodowało zbędnego wnoszenia skarg. Wydaje się, że zmiany powinny iść w kierunku rozwiązań które będą pozwalały, w szczególności

uzasadnionych przypadkach na indywidualne rozwiązania w odniesieniu do jednej ze stron, a jednocześnie pozwolą zabezpieczać interesy stron postępowania.

Celowa wydaje się dalsza racjonalizacja kosztów postępowania egzekucyjnego poprzez bardziej równomierne rozłożenie ich na wszystkich uczestników postępowania. W przeciwnym razie pierwszą barierą skutecznej egzekucji mogą być koszty, których strona nie będzie w stanie opłacić. Jednocześnie wydaje się celowe zwiększenie czy też raczej urealnienie kwot grzywien. Zwiększy to z pewnością funkcję prewencyjną grzywny, gdyż jej fiskalny charakter bardziej będzie mobilizował uczestników procesów egzekucyjnych do współpracy z organem egzekucyjnym.

Natomiast możliwość wyboru przez wierzyciela komornika na terenie całego kraju, oraz propozycje zmian polegające na możliwości działania w jednym rewirze komorniczym więcej niż jednego komornika, spowodują konieczność wskazania sądu, który będzie w takich przypadkach sprawował nadzór judykacyjny. Pamiętajmy, że już teraz z uwagi na możliwość wyboru dowolnego komornika, w przypadku jednoczesnych egzekucji wobec tego samego dłużnika, powstaje pewien nieład, spory kompetencyjne. W związku powyższym konieczne jest określenie sądu, sprawującego nadzór judykacyjny.

Z tych względów wydaje istotne doprecyzowanie przepisów i to zarówno k.p.c. jak i ustawy o komornikach sądowych oraz aktów wykonawczych do w/w ustawy (rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 9 marca 1968 roku w sprawie czynności komorników (Dz.U. Nr 10, poz. 52 z późn. zm.), które w sposób jednoznaczny rozstrzygną tryb postępowania w przypadku zbiegu egzekucji, obowiązki uczestniczących w niej podmiotów odnośnie powiadomienia o fakcie zbiegu egzekucji i wskazania jakie to są egzekucje.

W przeciwnym wypadku rozwiązanie to zamiast usprawnić egzekucję będzie kolejnym środkiem, przy pomocy którego, niektórzy spośród dłużników będą spowalniać zakończenie postępowania egzekucyjnego.

W tej sytuacji może należy rozważyć, czy nie byłoby celowym ograniczenie możliwości składania skarg na wszelkie czynności komorników i wskazanie zamkniętego katalogu działań podejmowanych przez komornika na które przysługiwałaby skarga. Katalog ten powinien zawierać czynności wymagające ze

względu na ich doniosłość dla postępowania egzekucyjnego oraz oddziaływanie na majątek i prawa stron kontroli judykacyjnej. Utworzenie zamkniętego katalogu najważniejszych czynności komorników, jakie mogą stać się przedmiotem zaskarżenia, powinno spowodować znaczące ograniczenie możliwości przewlekania postępowania egzekucyjnego przez dłużników, którzy nadużywają instytucji skargi.

Z pewnością konieczne są dalsze działania zmierzające do zwiększenia efektywności nadzoru judykacyjnego nad komornikami, chociażby poprzez zwiększenie skuteczności działań dyscyplinujących przez samą korporację komorniczą. Ale pewnych zmian wymaga także sama procedura rozpatrywania w trybie nadzoru skarg na czynności komornika. W obecnym stanie prawnym skargę wnosi się do sądu, który następnie przesyła ją do komornika, który z kolei sporządza uzasadnienie i wraz z nim oraz aktami egzekucyjnymi przesyła ją ponownie do sądu. Powoduje to niepotrzebne przedłużenie postępowania skargowego. Przykładowo, gdy obecnie przedmiotem skargi jest zasadność wymierzonej przez komornika grzywny, sąd w ramach postępowania skargowego ma obowiązek przeprowadzenia rozprawy, zawiadomienia o jej terminie prokuratora, stron oraz osoby ukaranej, dołączenia akt egzekucyjnych.

Odrębne zagadnienie to problemy związane z możliwościami pozyskiwania przez komorników danych dotyczących dłużników. Wprawdzie wiele już w tej kwestii zrobiono, ale o ile przez pewien czas obowiązywała zasada, daleko posuniętej tajności, to obecne uregulowania przez swój formalizm, w niektórych przypadkach, zmuszają komornika do podejmowania działań, które są zbędne i niepotrzebnie wydłużają procedurę egzekucyjną np. kierowanie pytań do instytucji bankowych. Może bardziej praktycznym rozwiązaniem byłoby danie komornikowi pewnej dowolności w kwestii konieczności kierowania pytań do np. banków, a jednocześnie nałożenie przez ustawodawcę obowiązku udzielania odpowiedzi na postawione przez komornika pytania w określonym terminie.

Z terminami wiąże się druga kwestia, powinny one biec jednakowo dla wszystkich etapów postępowania, czynności. Aktualnie bowiem np. termin zaskarżenia czynności oszacowania biegnie od daty jej zakończenia (art. 950 k.p.c.), a nie od daty doręczenia przez komornika uczestnikom postępowania protokołu opisu i

oszacowania, takie rozwiązanie wydaje się krzywdzące dla uczestników tego postępowania.

W przypadku egzekucji prowadzonej w trybie sprzedaży licytacyjnej na pewno w wielu przypadkach byłaby szybsza i bardziej efektywna, gdyby nie zbyt wysoka cena wywoławcza, co stanowi dość skuteczną zaporę dla potencjalnych nabywców, a dłużnikom daje poczucie bezkarności. Analizując obecne rozwiązania, można dojść do przekonania, że bardziej „zabezpieczają” one interesy dłużników niż wierzycieli. Dłużnik ma bowiem zagwarantowane zatrzymanie nieruchomości w przypadku, gdy nikt nie zaoferuje dwóch trzecich sumy jej oszacowania lub gdy licytant, którego oferta została przyjęta, wycofa się z podpisania ostatecznej umowy i zapłaty kwoty ceny. Z tych względów może celowe będzie rozważenie możliwości wprowadzenia *vadium*. Powinno to chociaż w niewielkiej skali, ograniczyć możliwości przedłużania egzekucji po przez np. podstawianie przez dłużnika fikcyjnych „potencjalnych nabywców”.

Natomiast ze względów społecznych celowe byłoby rozważenie ograniczenia możliwości prowadzenia egzekucji np. z majątku placówek służby zdrowia, obiektów sakralnych, świadczeń pomocy społecznej. Uprzywilejowanie takich wierzytelności wywodzi się z norm konstytucyjnych uzasadniających odmienne traktowanie podobnych podmiotów i ma ścisły związek z wartościami, które dotychczas określano zasadami współżycia społecznego.

Na zakończenie pragnę zwrócić uwagę na jeszcze jeden aspekt, a wynika on z faktu, że na dzień dzisiejszy procedura nie przewiduje formy ostatecznego zakończenia egzekucji np. w postaci postanowienia o zakończeniu działań egzekucyjnych. Tymczasem taki akt nie tylko kończyłby w sposób formalny postępowanie egzekucyjne, ale jednocześnie dawałby dłużnikowi poczucie stabilności polegające na uzasadnionym przekonaniu, że więcej egzekucja z tego samego tytułu nie będzie już w przyszłości p-ko niemu prowadzona.